

Lang leve leren!

Themanummer: Lerende gemeente

DIENST

Visie op leren voor de hele gemeente

Tips voor het maken van een leerplan

Praktijkervaringen delen

De gemeente als leerplaats: oefenen in het goede leven

Diaconaal leren van elkaar

64e jaargang nummer 3

herfst
2016

In dit nummer

Redactioneel
Een leven lang leren Derk Jan Poel

Leerplan 0 – 100
Kansen voor groei Ingrid Plantinga

Tips voor het maken van een leerplan

Good Practice
Leren leven als christen
Samen blijven ontdekken
Diepgaande studie voor vrouwen
Samen zoeken in de Bijbel

Bijbel op bezoek
De gevaren van leren Janita Geertsema

Levensstijl
Oefenen in het goede leven Pieter Vos

Column
Vrij van dogma's? Almatine Leene

Diaconaal leren
Deel je ervaringen! Bert Roor

Diaconaal Steunpunt

Kerkrecht
Kerkelijk onderwijs verplicht? Kornelis Harmannij

DIENTST

64e jaargang
nummer 3
herfst 2016

DIENTST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Henk Geertsema, Zwolle
Peter van de Kamp, Zwolle
Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, hoofdredacteur
Derk Jan Poel, Meppel
Jacqueline van der Ziel, Zwolle, eindredacteur

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Beeklustweg 11
7335 JB Apeldoorn
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
(tevens retouradres voor onbestelbare verzendingen)
E-mail: administratie.dienst@kieft.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk/per e-mail** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl
ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

Een leven lang leren

Derk Jan Poel

Groeien in geloof is een levenslang proces. Maar dat proces gaat niet vanzelf. In diverse kerken zijn daarom zogenaamde leerhuizen opgezet om gemeentelieden hierin te ondersteunen. Wat zijn de ervaringen hiermee en wat kunnen we er van leren? Hoe zet je in jouw gemeente zoiets op? Op welke manier kunnen we de opgedane kennis en ervaring beter met elkaar delen? In dit themanummer ontdek je hoe je als gemeente het leren ook na je belijdenis concreet kunt vormgeven.

Een leven lang leren. Als het om ons werk gaat, is dat tegenwoordig heel gewoon. We besteden de nodige tijd aan training en opleiding om onze kennis en vaardigheden up to date te houden. Het ontwikkelen van jezelf is belangrijk voor je werk nu en in de toekomst. Je steekt er energie in omdat je er zelf wat aan hebt. Zelf heb ik recent bijvoorbeeld een tweejarige opleiding afgerond. Het levert me veel op aan nieuwe leerervaringen en het biedt perspectief voor de toekomst.

Steeds weer bijleren

Een leven lang leren in de kerk lijkt minder vanzelfsprekend. Tot aan je belijdenis is er vaak van alles voor je geregeld. Meestal via catechisatie en vereniging of een combinatie daarvan. Zo word je in een vrij korte periode geleerd wat het leven met Jezus betekent. Maar dat leren houdt toch niet op na je belijdenis doen? Het leven als volgeling van Jezus vraagt om steeds weer bijleren en verder groeien in geloof. Dat leren doe je overigens niet alleen met je hoofd en het gaat niet alleen om feitelijke kennis. Ook in bijvoorbeeld diaconale ontmoetingen kun je veel leren over God, over jezelf en over de ander. Als je die leerervaringen deelt met anderen, kunnen zij er ook wat van leren. Dat werkt weer door in gemeentes die er naar verlangen

om missionair en heilzaam present te zijn in hun omgeving. Want die ervaringen helpen ontdekken hoe je op een geloofwaardige manier het evangelie kunt delen in woorden en daden.

Delen is dus een belangrijk element bij leren. Het is ook bij uitstek een kenmerk van de gemeente van Christus! Delen bouwt jezelf en je eigen gemeenschap op en het draagt bij aan de groei en bloei van anderen. Kijk maar eens naar de kerk in Hand 2:45-47 en in 2 Kor 8 en 9. In de kerk delen we graag van de rijkdom die Christus ons geeft, zowel geestelijk als materieel. Zo kunnen we elkaar opbouwen en toerusten in de dienst aan God en onze naaste.

Delen via Opkijken.nl

Deze Dienst geeft diverse praktijkvoorbeelden en we hebben de website *Opkijken.nl* bereid gevonden om doorgeefluik te zijn voor materialen die geschikt zijn om te delen. Zo brengen we het delen in de praktijk en we hopen dat dit anderen weer stimuleert tot delen. Wil je in jouw gemeente aan de slag met levenslang leren? Ga dan naar *Opkijken.nl*. Je vindt het materiaal in het portal 'Leren geloven' onder 'Leerhuis'.

Leerplan 0 - 100

Kansen voor groei

Visie op leren voor de hele gemeente

Ingrid Plantinga

Er zijn vast kerken waar een leerplan is gemaakt. Maar dat is meestal voor de kinderen of tieners. Zijn we daarna uitgeleerd dan? Structureel en georganiseerd leren hebben we in de kerk vaak gereserveerd voor de periode van catechisatie. Daarna spreken we nog wel van toerusting, maar die is meestal incidenteel en niet vanuit een visie ontwikkeld. Wat een gemiste kans!

Kinderen krijgen thuis en in de kerk bijbelverhalen aangeboden. En van hun twaalfde tot achttiende jaar worden tieners uit christelijke gezinnen geacht alle kennis tot zich te nemen die men nodig heeft voor het leven als christen. Daarbij gaat het om kennis van de Bijbel, de traditie en de manier waarop de eigen gemeente is vormgegeven. De hoop is dat dit hen zal overtuigen van de waarde en waarheid van het christelijk geloof zodat we hen als volwaardige gelovigen kunnen opnemen in de gemeente.

En dan houdt het leren vaak op. In ieder geval hebben we het er niet meer over en is het geen onderdeel van onze kerkstructuur. We weten dan immers alles al? Het wordt vast niet hardop gezegd, maar in ons kerksysteem gaan we er stilzwijgend vanuit dat gelovigen na hun belijdenis zijn uitgeleerd. De belijdenis fungeert als een soort examen en daarna ben je binnen. Gelukkig zijn er steeds meer initiatieven in kerken waarbij volwassenen zich kunnen ontwikkelen in kennis, vorming en vaardigheden. En dat is nodig!

Probleem: Tieners willen niet

Sinds ik catechisatie geef, heb ik me af-

gevraagd of dit wel een handig systeem is. Want de waarheid is dat de meeste tieners niet willen leren. Zeker niet als het een verplichting is. Waar kinderen het leuk vinden om zoveel mogelijk kennis te vergaren en 18-plussers graag investeren in een gefundeerde levensovertuiging, willen tieners er weinig van weten.

Uit onderzoek naar het brein van tieners blijkt dat ze prima in staat zijn om te leren, als ze er de zin maar van inzien. En daar zit 'm nu net het probleem. Tieners halen hun motivatie niet uit het pleasen van hun ouders ('moet je horen hoeveel ik weet') en ook niet uit voldoen aan verwachtingen ('er wordt van mij verwacht dat ik op deze leeftijd wat leer en dus doe ik dat ook'). De motivatie van tieners wordt voor een groot deel ingegeven door leeftijdsgenoten. En de groep stimuleert hen meestal niet om hun hersencellen aan te zetten op catechisatie...

De behoefte van pubers ligt niet in groeien in inzicht. Hun focus is hun identiteit die in deze fase zwaar onder druk staat. Ze willen weten wie ze zijn in de ogen van anderen om zo te bouwen aan hun eigen ik. Daar zijn ze veel drukker mee dan met ontdekken hoe de kerk in elkaar zit of welke koningen er regeerden in het tweestammenrijk.

Probleem: Kennis sluit niet aan

Een ander lastig punt is dat alle kennis die je in het leven als christen nodig hebt, vergaard moet worden in een paar jaar tijd. Alsof we ervan uitgaan dat je pas een volwaardig gelovige en mede-gemeentelid bent als je op een bepaald kennisniveau zit. Terwijl Jezus zijn leerlingen eerst tot discipel verklaarde en hen daarna jarenlang onderwijs gaf.

In een paar jaar tijd moeten catecheten alles erin zien te stampen

Jezus liet zijn onderwijs aansluiten op de concrete situaties die ze tegenkwamen. En dat is het probleem met ons catechesesysteem. De tieners moeten dingen leren die op dat moment voor hen helemaal niet spelen. Het is waardevol voor hen om de kern van het geloof te ontdekken, dat heeft ook alles te maken met hun identiteit. Maar de leer over ambten, avondmaal of inzicht in het boek Openbaring, zijn issues die in een andere levensfase veel beter aansluiten. Op het moment dat je in verwachting bent van je eerste kindje ga je je afvragen wat de betekenis van de kinderdoop is en wat jij je kindje wilt meegeven. Dan is die kennis uit je catecheseperiode allang weggezakt. De motivatie om iets te leren over de doop is nu veel groter, maar het wordt je niet meer aangeboden.

Kans: Leren dat aansluit bij je levensfase

Daarom pleit ik ervoor om in kerken het levenslang leren te stimuleren en organiseren. Allereerst door aan te sluiten bij de verschillende levensfasen met hun eigen vragen, behoeften en uitdagingen. Het leeraanbod van de kerk moet daarop toegespitst zijn. Het is bijvoorbeeld gebruikelijk om (jonge) kinderen de verhalende gedeeltes van de Bij-

bel mee te geven. Dat is goed, want verhalen begrijpen zij beter dan abstracte theorieën. Maar daarbij horen ook de gelijkenissen. Terwijl Jezus de discipelen duidelijk maakt dat het begrijpen van de gelijkenissen niet voor iedereen is weggelegd, vertellen wij ze aan onze kinderen. Het verhaal betrekken

op ons eigen leven vereist een abstract denkniveau dat de meeste kinderen helemaal niet hebben. Maar op de gemiddelde volwassenkring zal de uitdaging om een gelijkenis uit te diepen met enthousiasme ontvangen worden. In welke levensfase heeft men de meeste vragen over het leven na de dood? Dat zijn meestal de senioren die mensen om hen heen zien wegvallen en zelf te maken krijgen met ziekte en beperkingen. Als dit onderwerp op het curriculum van de gemeente staat dan is het meestal bedoeld voor tieners die niet verder dan een jaar of drie vooruit kijken. Wat zou het mooi en bemoedigend voor ouderen zijn als de kerk hen een seminar biedt over verwachtingen voor na het sterven.

Een seminar voor ouderen over verwachtingen voor na het sterven

Veel jongeren zijn na hun achttiende gemotiveerd om de diepte in te gaan. Of ze nu wel of niet een keuze maakt hebben voor God, ze willen graag meer weten.

Ze zijn geïnteresseerd in de Bijbel als boek en vragen zich of hoe dit boek zich verhoudt tot de wetenschap. Ze moeten belangrijke keuzes maken in hun leven (studie, werk, partner) en vragen zich af of God hen daarin iets te zeggen heeft. De fase van catechese mag dan afgelopen zijn en ze voelen zich op de volwassenkringen misschien nog niet thuis, maar hier liggen kansen!

Kans: Leren dat aansluit bij je situatie

Niet alleen je levensfase maar ook je situatie kan van invloed zijn op je leerbehoef-

ten. De omstandigheden in je leven roepen bepaalde vragen op. Je wilt graag ontdekken wat de Bijbel je hierover zegt en wat God te maken heeft met de dingen die je meemaakt. God is geen God van afstandelijke dogma's en hoogverheven heiligheden. Hij is juist dichtbij, in ons leven.

Kansen om aan te sluiten bij de situatie zijn bijvoorbeeld:

- Werkloosheid
Hoe ga ik op zoek naar een baan? Welk doel heeft God met mij?
- Geloofsopvoeding
Hoe praat ik met mijn kinderen over God? Hoe kan ik God betrekken bij hun leven?
- Omgaan met rouw
Waar is mijn geliefde nu? Waar haal ik mijn troost vandaan?
- Omgaan met alleen staan
Wie ben ik als single in bijbels licht? Hoe ga ik om met mijn verlangens?

De motivatie om iets te leren, is veel groter als het leeraanbod aansluit bij wat er in ons leven speelt. En je onthoudt het ook nog eens beter omdat je het direct kunt toepassen in de praktijk. Zo wordt leren ervaringsleren, leren met het hart. Deze manier van leren is intergeneratief en daarom extra boeiend: mensen uit verschillende generaties maken dezelfde dingen mee en leren van elkaar.

Kans: Leren dat aansluit bij je taak

Naast levensfase en situatie zijn ook de taken die je hebt bepalend voor je leerbehoefte. Toerusting voor het werk dat je doet als christen in de kerk of samenleving helpt je om gesteund en geïnspireerd je taak te doen en vol te houden.

Toerusting kun je aanbieden voor allerlei taakvelden. Denk bijvoorbeeld aan *liturgie*.

Samen met de predikant en een liturgiecommissie kunnen organisten, pianisten, zangers en andere muzikanten ontdekken hoe ze de verschillende soorten bege-

leiding op elkaar kunnen afstemmen. Hoe ze een liturgie mooi kunnen opbouwen (zowel inhoudelijk als muzikaal) en wat een bijbelse visie op muziek is.

Een ander voorbeeld is *beheer*: wat zou het mooi zijn als ieder die zich met het beheer van het kerkgebouw bezig houdt daarvoor wordt toegerust. Denk bijvoorbeeld aan een training over de inrichting van het kerkgebouw die tegelijk sfeervol en functioneel moet zijn. Of ondersteuning voor kosters die zowel flexibel als gestructureerd moeten zijn, zowel gastvrijheid moeten bieden als waken over het kerkgebouw.

Daarnaast zijn er thema's die in verschillende taakgebieden een rol spelen. Zoals toerusting voor *gastvrijheid*. Te geven aan bijvoorbeeld de coördinator van het welkomsteam, de communicatiemedewerkers die de folder, het gemeentebladje en de gemeentegids maken, Alpha-medewerkers, kosters en kring-coördinatoren. Of bidden in een groep voor zondagsschoolleiding, clubleiding en kringleiders.

Leren als levenslang proces

Je kunt catechese niet los zien van het proces van leren dat je hele leven doorgaat. Dan komt er te veel druk op te staan. In een paar jaar tijd moeten catecheten alles erin zien te stampen. Bovendien geeft het een verkeerd beeld: je hoort pas echt bij de gemeente als je op een goed kennisniveau zit. Werken

Je onthoudt het beter omdat je het direct kunt toepassen in de praktijk

We hebben ons hele leven de tijd om ons te ontwikkelen

Aanbod van het Praktijkcentrum

Het Praktijkcentrum kan kerken begeleiden in het ontwikkelen van een leerplan voor de hele gemeente. Daarnaast biedt het Praktijkcentrum cursussen en materiaal voor diverse vormen van toerusting, zowel gericht op een levensfase als op een situatie of taak.

praktijkcentrum
voor onderzoek en
dienstverlening
in de kerken

Een paar voorbeelden:

- *Pepdagen voor kerkenraden*
Dit jaar met als thema 'De drie V's voor een beter bezoek'.
- *Kerk-zijn in je wijk*
Een cursus voor gemeenteleden met een missionaire/diaconale passie of taak.
- *Bijzonder!*
Bijbelstudiepakketten voor mensen met een verstandelijke beperking om samen te groeien in geloof.
- *Verbeter jezelf als catecheet*
Een praktische training van drie dagdelen.
- Check de website
www.praktijkcentrum.org voor nog meer aanbod.

Bijzonder!

aan een leeraanbod voor de hele gemeente haalt de druk van de ketel voor het tienerwerk. Tegelijk geeft het volwassenen de vrijheid om nog te mogen leren en groeien. We hebben ons hele leven de tijd om ons te ontwikkelen.

Mensen van deze tijd vragen zich af *what's in it for me* voordat ze zich ergens aan binden. Bewust nadenken over wat voor onderwijs je in welke levensfase en met welk doel aanbiedt, helpt om motivatie te creëren. Als het

aanbod past bij de eigen levensfase, situatie of taak is de opbrengst zoveel groter. Wat zou het mooi zijn als kerken een leerplan maken voor al hun leden van 0 tot 100 jaar. Daarin liggen geweldige kansen voor de groei van gelovigen!

Ingrid Plantinga is theologe en bij het Praktijkcentrum werkzaam als projectleider voor het ontwikkelen van bijbelstudie- en catechesemateriaal.

Tips voor het maken van een leerplan

1. Inventariseer wat er al is

Breng alle leeractiviteiten in de gemeente in kaart; van kindernevendienst tot toerusting, van catechese tot ouderensoos. Maak daarbij inzichtelijk voor welke doelgroep ze zijn en wat de leerdoelen zijn. Zo ontdek je waar het zwaartepunt ligt en waar de blinde vlekken zijn.

2. Breng de gemeente in kaart

Elke kerk is weer anders samengesteld. Het is belangrijk om te weten welke leeftijden, doelgroepen en taken in de kerk meer vertegenwoordigd zijn dan andere. In een gemeente met veel nieuwe gelovigen, singles of 50-plussers kan het leeraanbod zich richten op hun leerbehoeften of levenssituatie.

3. Ontdek de leerbehoeften

Ga in gesprek met gemeentelieden uit verschillende leeftijdsgroepen en diverse levensomstandigheden. Vraag hen wat zij zouden willen leren, waarin ze zich zouden willen ontwikkelen of waar ze als gelovige tegenaan lopen.

4. Laat je inspireren

Het gaat niet om zakelijk of feitelijk leren, maar om groei in het geestelijk leven. Laat je daarvoor dan ook inspireren door de heilige Geest. Bestudeer bijbelteksten, lees een goed boek en bid samen om leiding en wijsheid.

5. Maak een leerplan

Omschrijf per leeftijdscategorie, per taak en per levenssituatie welke leerdoelen er zijn. Dit plan is in eerste instantie een 'droomplan'. Het gaat uit van de ideale situatie en is daarmee niet per se realistisch. Het plan is bedoeld als houvast voor de toekomst en om het verlangen naar groei te stimuleren. Betrek bij het dromen ook diegenen die betrokken zijn bij al bestaande leeractiviteiten.

6. Analyseer je mogelijkheden

Om te weten wat haalbaar is, moet je weten wat je mogelijkheden zijn. Hoeveel menskracht is er beschikbaar? Hoeveel animo? Hoeveel geld om externe hulp in te schakelen? Welke talenten zijn er? Welke kennis is beschikbaar? Welke plannen en ideeën leven er al?

7. Bepaal je focus

Er valt heel wat te leren als gelovige in deze tijd. Maar niet alles kan in één keer opgepakt worden. Het is nodig om keuzes te maken. Kies elk jaar een paar speerpunten en werk die goed uit.

8. Schakel andere mensen in

Om het leeraanbod goed te kunnen uitwerken, moet je niet alles zelf willen doen. Vraag men-

sen om mee te helpen, verdeel de taken en bied toerusting. Geef hen ruimte en verantwoordelijkheid. Zorg dat je geen controlerend, maar een ondersteunend en stimulerend orgaan wordt. Hoe meer mensen erbij betrokken zijn, hoe meer draagvlak je creëert.

9. Gebruik bestaande structuren

Het kost veel energie om nieuwe structuren op te zetten of de structuur van de gemeente om te gooien. Het is veel efficiënter om gebruik te maken van bestaande structuren, zoals de kringen, ouderensoos, vrouwenbijbelstudiegroep of catechese. Dit werkt natuurlijk alleen als je hen vanaf het begin hebt betrokken bij de plannen en geen vernieuwing aan hen oplegt.

10. Kies je leraren en leermaterialen

Je hoeft je leeraanbod niet zelf te ontwikkelen. Er is veel waardevol materiaal beschikbaar en er zijn ervaren sprekers uit te nodigen. Verdiep je in de verschillende opties, lees, luister en maak keuzes. Vraag andere kerken naar hun ervaringen en leerpunten. Er zijn genoeg mogelijkheden om een inspirerend leeraanbod neer te zetten.

Manieren van leren

Wat is eigenlijk leren? Iets uit je hoofd kennen? Veel meer dan dat! Leren omvat het hele proces van kennis opdoen, inzicht krijgen, je persoonlijkheid vormen en vaardigheden ontwikkelen. Daarvoor heb je meer nodig dan stampwerk of instructie.

Er zijn verschillende manieren om iets te leren. Vroeger deed men dit anders dan tegenwoordig op scholen gebruikelijk is. Betekent dit dan voor de kerk dat de oudere generatie een andere aanpak nodig heeft dan jongeren? Nee. Je zou kunnen zeggen dat de manier van leren niet gekoppeld is aan een bepaalde generatie, maar wel aan een bepaald doel: kennisoverdracht levert rationele kennis op terwijl ervaringsleren je persoonlijkheid vormt. Daarnaast heeft het ook te maken met je karakter en interesse. Waar de een geboeid raakt door een goede uitleg, gaat een ander pas na denken bij een pittige discussie.

De manieren van leren kun je als volgt indelen:

• Informatief leren

Werkvormen die hierbij passen: instructie krijgen, tekst lezen, beamerpresentatie bekijken.

• Ervarend leren

Werkvormen: ervaringsverhalen delen, film(pjes) kijken, muziek luisteren, zelf beleven door te doen.

• Ontdekkend leren

Werkvormen: een oplossing zoeken, een verhaal schrijven, een toneelstuk bedenken, een schilderij maken, een plan van aanpak bedenken.

• Redenerend leren

Werkvormen: stellingen bespreken, een discussie voeren, een betoog schrijven.

Als je in de gemeente bezig bent met leeractiviteiten en toerusting, dan kun je deze manieren van leren in je achterhoofd houden. Ze helpen je om te variëren in je aanbod en verschillende mensen met verschillende leerbehoeften in het oog te houden.

Good Practice

Leren leven als christen

Cluster Leren in CGK Zwolle

Joke de Wolf, onderwijs-coördinator van de Evangelische Hogeschool, is voorzitter van het cluster Leren in de CGK Zwolle. Ze vertelt vol enthousiasme over alles waar het cluster zich mee bezighoudt.

Wat voor leeractiviteiten bieden jullie aan?

We richten ons op allerlei verschillende thema's. We bieden toerusting voor bepaalde taken, bijvoorbeeld aan kringleiders, jeugdleiders en pastorale medewerkers. We organiseren leerhuis-avonden, een gebedscursus en bijvoorbeeld een cursus over geloof, identiteit en je dagelijks leven ('Zo ben ik nu eenmaal'). We denken na over duurzaam leven en toerusting daarop.

Maar we bieden ook trajecten voor bepaalde levenssituaties: de Marriage Course en een werkgroep voor mensen die te maken hebben met echtscheiding. Binnenkort de Parenting Course (een soort Alpha-cursus, maar dan over opvoeden) en later dit seizoen een bijeenkomst over rouwen, omgaan met verdriet. Natuurlijk doen we dit niet allemaal zelf, daar zijn verschillende teams voor. Wij coördineren, faciliteren en ondersteunen.

Wat is jullie focus?

Veel van wat we aanbieden, heeft te maken met het leven als christen. Hoe kun je leren om zo te leven als God je bedoeld heeft? Wat is je identiteit in Hem? We willen graag dat mensen de inzichten die ze opdoen, kunnen integreren in hun dagelijks leven.

Discipel zijn in je dagelijks leven dus?

Discipelschap heeft een belangrijke plaats in het leeraanbod. Dat heeft ook te maken met de samenstelling van onze gemeente. We zijn een grote gemeente en de leden hebben veel verschillende achtergronden en ervaringen. Er zijn bijvoorbeeld heel wat 'nieuwe gelovigen' in ons midden. Hoe volgen we in die diversiteit en tegelijk eenheid Jezus na?

Hoe bepalen jullie je aanbod?

We hebben eerst geïnventariseerd wat er al is en daarna zijn we gaan kijken waar behoefte aan is. Er is een tijd geleden een enquête gehouden in de gemeente waaruit bleek dat mensen verlangen naar groei in het geestelijk leven. Daar hebben we toen de leerhuis-avonden op ingezet. Thema's als gebed, stille tijd en het Koninkrijk van God zijn aan de orde geweest. Ook het jaarplan van de kerk en aanvragen van gemeenteleden geven ons input. En het gebeurt regelmatig dat mensen zelf komen met het aanbod om een leeractiviteit over een bepaald thema te organiseren.

Wat is je verlangen voor de toekomst?

De meeste leeractiviteiten lopen goed, maar we willen graag nog meer mensen bereiken. Dit gaan we proberen door een link te leggen

tussen het leeraanbod, de zondagse erediensten en de kringbijeenkomsten. Het gaat mij er niet om dat mensen veel kennis moeten opdoen of feiten leren, maar dat ze hun bestemming in God ontdekken en daarnaar leven.

Wat vind jij een aanrader?

De cursus 'Zo ben ik nu eenmaal' vind ik heel mooi. We hebben deze cursus zelf ontworpen om mensen inzicht te geven in de verbinding tussen identiteit en God. We hopen de cursus in de komende tijd ook verder uit te bouwen.

Je bestemming in God ontdekken en daarnaar leven

Heb je nog tips voor kerken waar ze 'leren' meer aandacht willen gaan geven?

Schakel zoveel mogelijk mensen in. Maak gebruik van bestaande structuren en zoek samenwerking met andere clusters/commissies in de gemeente. Werk aan een klimaat

van verlangen naar leren en volgen van Hem, het is geen kwestie van moeten.

Wij willen graag onze ideeën en materialen delen met andere kerken. Wie geïn-

teresseerd is kan contact opnemen via cveren@cgkzwolle.nl.

Een leerhuisavond in de CGK Zwolle.

Good Practice

Samen blijven ontdekken

Kruiskerk Onderwijs Programma in Meppel

In de GKv van Meppel hebben ze het Kruiskerk Onderwijs Programma (KOP) op poten gezet. Onderdeel van dit programma is dat ze jaarlijks Gemeentetijd organiseren: een paar weken samen bezig zijn met het jaarthema. Eva Stam, in haar dagelijks werk directeur van een Kindcentrum, is hier actief bij betrokken omdat ze het belangrijk vindt dat je je als christen blijft ontwikkelen.

Hoe gaat dat bij jullie in zijn werk?

Naast alle bestaande activiteiten als catechese, erediensten en kringen kwam in onze gemeente vraag naar meer specifieke toerusting, bijvoorbeeld voor (toekomstige) ouderlingen en diakenen. Ook werden kortdurende cursussen in de gemeente of in de regio goed bezocht. Thematische aanpak van onderwerpen had succes. Daarom willen we het cursusaanbod in onze gemeente stroomlijnen en zorgen we voor een duidelijk programma voor het hele seizoen.

Hoe ontwikkel je dit programma?

De kerkenraad kiest een jaarthema en de KOP-groep denkt na over welke cursussen er gegeven kunnen worden. Gesprekken die ambtsdragers met gemeenteleden voeren en informatie uit de kringen geven ons input. Zo peilen wij de behoeften. Op het moment dat helder is wat de onderwerpen voor het komend jaar zijn, kijken we eerst binnen de gemeente of cursussen gegeven kunnen worden door eigen mensen.

Dit jaar is dat bijvoorbeeld toerusting over het ambt, het leiden van gesprekken en het omgaan met jeugd. Daarnaast kijken we ook naar aanbod dat we kunnen 'inkopen'. Naast cursussen hebben we ieder jaar een aantal weken Gemeentetijd aan de hand van het jaarthema. Dit zijn weken waarin preken, toerustingsavonden en kringbijeenkomsten

elkaar afwisselen. Met een Vesperweek en het paasfeest sluiten we deze periode af. Ook creatieve ontmoeting is onderdeel van ons aanbod. Schilderen, koken, kaarten maken en een breicafé; allemaal waardevol vanwege het samen bezig zijn.

Waar is volgens jou behoefte aan?

Allereerst denk ik dat mensen behoefte hebben aan het opdoen van meer kennis en meer vaardigheden, zodat de liefde voor God en onze naaste groeit. Als tweede: verbinding. In een wereld waar onthechting en ontbinding aan de orde van de dag zijn, hebben we denk ik meer dan ooit behoefte aan verbinding met elkaar. En de verbinding met de ander komt pas echt tot bloei als we die in relatie kunnen zetten met de verbinding aan God.

Wat is voor jou een hoogtepunt (geweest)?

In het afgelopen seizoen hebben we voor het eerst Gemeentetijd ingevuld: een afwisseling van preken, toerustingsavonden en kringbijeenkomsten. Terugkijkend was dit behoorlijk fors opgezet. Natuurlijk was er aarzeling in verschillende kringen. Eén kring zag het niet zitten, maar ze zeiden: we gaan het avontuur aan en we volgen het hele programma. Na afloop vertelde die kringleider hoe goed het hen als kring had gedaan. Inhoudelijke gesprekken die hen dicht bij elkaar en dicht bij God hadden gebracht. Alle eer aan Hem!

Good Practice

Diepgaande studie voor vrouwen

Beth Moore in NCGK Zoetermeer

De Lichtzijde in Zoetermeer is een samenwerkingsgemeente van de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerk. Niet alleen vrouwen zijn er enthousiast over de bijbelstudies van de Amerikaanse Beth Moore. Ook mannen en gemengde groepen gebruiken deze combinatie van zelfstudie, onderwijs op DVD en daarover met elkaar doorpraten. Annet Goossens, administratief medewerker op een basisschool, is coördinator van alle studiegroepen nadat ze eerst jaren als deelnemer en gespreksleidster heeft meegedraaid.

Wat motiveert jou om coördinator te zijn?

Ik vind het fantastisch om in de Bijbel te duiken en meer te leren van Gods woord en van elkaar! De Bijbel verrast mij elke keer opnieuw, er zitten zoveel lagen en verbindingen in die ik nog niet heb ontdekt.

Hoe gaat het er bij een Beth Moore studiegroep aan toe?

Je geeft je op voor een studie van elf weken. Thuis doe je vijf dagen huiswerk en eens per week kom je bij elkaar. We starten met aanbidding en gebed. Daarna delen we met elkaar wat we bijzonder vonden in wat we de afgelopen week hebben geleerd; wat ons trof, ons verbaasde of juist niet aansprak. Vervolgens kijken we samen de bijbehorende DVD waarin Beth het onderwerp verder uitdiept. Dit doen we in groepen van acht tot tien personen. We hebben meestal groepen op zondagavond, maandagavond, woensdagochtend, donderdagavond en vrijdagochtend. De studie is geschreven voor vrouwen, maar inmiddels hebben we ook mannengroepen en gemengde groepen.

Wat is kenmerkend voor de studies?

Diepgaand, praktisch bijbels onderwijs. En dat gecombineerd met persoonlijke aandacht

en omzien naar elkaar. Ik denk dat vrouwen behoefte hebben aan concreet onderwijs: wat staat er in de Bijbel, wat zegt dat mij en hoe pas ik het in mijn leven toe? En zeker ook: hoe verdiep ik mijn persoonlijke relatie met God?

Wat raakt jou zelf?

Het raakt mij als ik bij de start alle verwachtingsvolle gezichten zie: al die vrouwen (en mannen) die uitzien naar wat God hen te vertellen heeft. De fijne gesprekken in de groepen inspireren mij. Ik vind het bijzonder om te zien hoe God aan het werk gaat in mensenlevens als ze door deze studie een diepere, persoonlijke relatie met Hem krijgen.

Zou jij Beth Moore aanraden aan andere kerken?

Zeker! Door een aantal weken met elkaar op te trekken en persoonlijke zaken met elkaar te delen, leer je elkaar op een heel andere manier kennen. In een groep elkaar van hart tot hart spreken, geeft een verbinding die je niet zo makkelijk krijgt als je elkaar alleen op zondag ziet bijvoorbeeld.

Voor wie interesse heeft, op www.bethmoore.nl is nog veel meer informatie te vinden.

Good Practice

Samen zoeken in de Bijbel

Jongerengroep in PKN Dieren

Els Terpstra, studente Godsdienst Pastoraal Werk, maakt deel uit van een jongerengroep in de PKN Dieren. Samen met de predikant gaan ze op ontdekkingsstocht door de Bijbel. Alleen bijbellezen vindt ze lastig, maar aan het eind van een bijeenkomst denkt ze vaak: 'Dat je zoveel uit zo'n klein stukje kunt halen!'.

Hoe is deze groep ontstaan?

Ik ben niet opgegroeid met veel naar de kerk gaan en catechese, maar een jaar geleden wilde ik eigenlijk wel meer weten over de Bijbel. Na een oproepje van de predikant bleken er nog meer jongeren te zijn met deze interesse en hebben we afgesproken om een keer per maand een avond bij elkaar te komen om samen de Bijbel te lezen.

Hoe gaat dat samen bijbellezen in zijn werk?

De predikant zoekt een bijbelgedeelte uit en vraagt wat we er al van weten. Dan vertelt hij wat over de context en historische achtergrond van de tekst. Als we de tekst gaan lezen, gebruiken we verschillende vertalingen. En dan ontstaat er een gesprek over de vraag wat er eigenlijk staat. We vragen ons af welke betekenis we aan de tekst geven en wat dit met ons leven te maken heeft.

Wat maakt deze avonden voor jou bijzonder?

Ik vind het mooi om meer te begrijpen door de uitleg van de predikant over de tekst. En ik vind het heel boeiend hoe iedereen de tekst interpreteert. Juist doordat we allemaal vanuit verschillende perspectieven naar de Bijbel kijken, gaat het veel meer leven. We delen voorbeelden uit ons eigen leven en dat maakt de tekst meten eigentijds.

Is de groep daarbij belangrijk?

Het is een kleine groep waarin iedereen open durft te zijn. We zijn heel verschillende personen, maar wel allemaal geïnteresseerd in religie. De sfeer is prettig en dat is voor mij belangrijk. We komen niet alleen voor het bijbellezen, maar ook voor de fijne groep.

Wat leer jij ervan?

Het gaat mij niet per se om het 'vinden', maar om het 'samen zoeken'. In mijn eentje zou ik geen wijs kunnen worden uit de Bijbel. Maar samen ontdekken we tot onze verbazing steeds weer dat zo'n oud verhaal nog betekenis heeft voor nu. Het is ook wel goed dat je niet alles in een keer kunt begrijpen, dat daagt je uit om na te denken en te blijven zoeken. Ik leer de Bijbel kennen, in de tijd van nu plaatsen en mijn mening erover vormen.

Heb je nog tips voor kerken waarin ze jongeren iets willen bieden?

Veel jongeren zijn op zoek. Op zoek naar veiligheid, waarheid en naar zichzelf. Ze willen graag uitgedaagd worden en in gesprek gaan over hun zoektocht. Ik denk dat openheid heel belangrijk is. Wacht niet tot jongeren een stap zetten richting de kerk, maar zet zelf een stap naar hen. Stel interesse in hun vragen. Geef hen de vrijheid en ruimte om zelf keuzes te maken. En loopt niet weg voor kritische vragen. We willen serieus genomen worden.

Opkijken.nl wil werkers in de kerk ondersteunen door het aanbieden van filmpjes, bijbelstudiemateriaal, puzzels en andere documenten. Op internet is veel materiaal te vinden dat gebruikt kan worden in de kerk. Bijvoorbeeld als ondersteuning van een preek, een catecheses of een gemeenteavond. Vaak kost het veel tijd om materiaal te vinden dat zowel aansprekend en eigentijds is, als ook inhoudelijk van goede kwaliteit. De website *Opkijken.nl* helpt je hierbij!

Op *Opkijken.nl* is een aantal portals ingericht voor specifieke doelgroepen. In het portal 'Leren geloven' kun je onder andere terecht voor leerhuismateriaal, een bijbelcursus, meditaties met filmpjes, Emmaüsmateriaal, dagopeningen en nog veel meer. Daarnaast zijn er portals voor catechese, beamteams, kinderwerk en voor geloofsonderwijs aan mensen met een verstandelijke of sociale beperking. Hier vind je, naast materialen, ook nuttige informatie, tips en links.

Wil je op de hoogte blijven van *Opkijken.nl*? Schrijf je dan in voor onze nieuwsbrief via *opkijken.nl* of like ons op Facebook via *facebook.com/opkijken*. *Opkijken.nl* is een website van de Luisterpost Bralectah.

Een leven lang leren

Heb je zelf materialen die geschikt zijn om te delen? We ontvangen ze graag. Je kunt het sturen naar *info@opkijken.nl*. Wel graag de materialen zo aanleveren dat deze zijn aan te passen, zodat ze ook in andere gemeentes gebruikt kunnen worden.

Bijbel op bezoek

De gevaren van leren

Hosea 4:6 Mijn volk gaat te gronde door gebrek aan kennis (NBG'51)

Janita Geertsema

In Hosea 4 begint God een rechtszaak tegen zijn volk. Zijn eerste aanklacht geldt de priesters, zij moesten Gods wet onderwijzen maar hebben dat niet gedaan. Doordat het volk niet meer met God vertrouwd was, leefde het op een manier waardoor het nog meer van hem vervreemde. Daarom zegt God dat zijn volk te gronde gaat door gebrek aan kennis, kennis van hem en kennis van zijn Woord.

Geestelijk overgewicht

Maar kan ook het tegenovergestelde waar zijn? Want als gereformeerden hebben wij de reputatie dat onze bijbelse kennis behoorlijk op peil is. Naam en Feit, catechisatie, bijbelstudie; je ontkomt bijna niet aan een degelijke bijbelse basis. Daarom vraag ik me af, kunnen wij ook te gronde gaan door een teveel aan kennis? Kunnen we lijden aan geestelijk overgewicht in plaats van geestelijke ondervoeding?

De eerste valkuil is namelijk dat we druk met de Bijbel en het geloof bezig zijn zonder echt te groeien in geloof. We zijn gewend geraakt aan geestelijke kant-en-klaar maaltijden en fast food. We eten misschien wel veel, maar we eten niet gezond en voedzaam. We lezen bijvoorbeeld christelijke zelfhulpboekjes, maar doen geen diepgaande bijbelstudie. We zoeken vooral bevestiging en een goed gevoel. Zo iemand lijkt op het eerste gezicht goed bezig, maar is eigenlijk ondervoed.

De eeuwige student

Een andere valkuil is dat we zijn zoals de eeuwige student die studie na studie doet maar nooit werk zoekt. We willen altijd maar door blijven leren en hebben het gevoel dat we nog niet klaar zijn om met de kennis die we hebben aan de slag te gaan. Het zogenaamde gebrek aan kennis is een excuus ter-

wijl ons gebrek aan ervaring het grootste probleem is. Dan is onze kennis niet vruchtbaar maar nutteloos (2Pet.1:8). We gaan ten onder aan een ongezonde balans tussen theorie en praktijk.

Intellectualisme

De laatste valkuil is dat als we over 'leren' praten we dat voornamelijk interpreteren als het vergaren van intellectuele kennis. We lezen meer over God dan dat we praten met God. Maar kennis in de bijbelse betekenis is nooit puur intellectueel. God zegt van koning Josia dat hij rechtvaardig was en de armen beschermde, gevolgd door de retorische vraag: 'is dat niet: mij kennen?' (Jer.22:15-16). Of zoals Johannes zegt: 'wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde' (1Joh.4:8).

In de tijd van Hosea ging het volk van God ten onder door gebrek aan kennis omdat de priesters Gods Woord niet onderwezen. Maar wij kunnen in een andere gevarezone terecht komen. We kunnen te gefocust zijn op leren en kennis vergaren zonder dat we God beter leren kennen. Dan gaan we nog altijd ten onder doordat we niet met God zelf vertrouwd zijn.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zending in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Levensstijl

Oefenen in het goede leven

Pieter Vos

De gemeente als leerplaats

Bij leren en onderwijs in de kerk denken we vanouds vooral aan kennis over de geloofsleer. Toch is dat niet het enige wat in de kerk valt te leren. Want hoe zit het met een christelijke manier van leven? Hoe leer je in de kerk zo iets als een christelijke levensstijl?

In dit artikel betoog ik dat de gemeente voor christenen de plaats is waar je samen het goede leven leert. Dat is niet iets dat komt bovenop wat we in de kerk al doen aan pastoraat, diaconaat, bijbelkringen en zondagse samenkomsten. Oefenen in het goede leven is juist iets dat tot het hart van het kerk-zijn hoort. Het gebeurt juist in al die activiteiten, eerst en vooral in de liturgie.

Tussen eenduidig en vrijblijvend

Er is een tijd geweest dat een christelijke manier van leven vooral een kwestie was van een aantal gemeenschappelijke regels en voorschriften waaraan je je moest houden. Dat leidde tot een behoorlijk eenduidige en soms ook verstikkende moraal. Inmiddels is dat ingrijpend veranderd:

christenen binnen een en dezelfde gemeente kunnen uiteenlopende opvattingen hebben over de invulling van de zondag, de omgang met bezit en wat in relaties en seksualiteit al dan niet is toegestaan. Het lijkt daarom moeilijker dan ooit om samen te leren en te oefenen op het gebied van moraal en levenswijze. Lopen de meningen onder christenen juist niet hoog op over zaken als samenwonen, homoseksualiteit en de opvang van migranten?

Er lijkt van de weeromstuit weinig eensgezindheid meer te zijn.

Tegelijk staan juist vragen over het christelijke leven bij veel christenen in het centrum van de belangstelling. Thema's als navolging en discipelschap duiden daarop. Alleen gaat het nu niet meer over eenduidige morele regels, maar over een leven op de weg van Jezus Christus, als leerling van Hem. Ik zie daarin een verlangen om het leven als christen actief vorm te geven.

traditionele eenduidige moraal. Nadat velen afscheid hebben genomen van dwingende regels en de daaruit voortvloeiende eenvormige levensstijl, is het de vraag wat ervoor in de plaats komt. Er is behoefte aan een derde weg tussen eenvoudigheid en vrijblijvendheid.

Deugden oefenen

Zo'n derde weg is volgens mij te vinden in de aandacht voor deugden en de oefening ervan in gedeelde praktijken. (Ik gebruik dit woord op een specifieke manier, namelijk om kenmerkende manieren van doen binnen

Verlangen om het leven als christen actief vorm te geven

gemeenschappen aan te duiden.) In de kerken groeit daarvoor de aandacht. Soms kom je ze tegen in cursussen over levenskunst of discipelschap, soms ook in de interesse van christenen voor buitenlandse theologen zoals Stanley Hauerwas en Tom Wright.

De centrale gedachte van zo'n benadering is dat christelijk leven alles te maken heeft met de vorming van het karakter. Het hart van christen-zijn is dat je volgeling of discipel van Christus bent en in de navolging op Hem gaat lijken. Maar dan op zo'n manier dat dit niet een nieuw zwaar juk wordt. Het gaat om de vorming van de persoon en dit krijgt vorm in de geloofsgemeenschap van de kerk.

Ik denk dat door te oefenen in concrete gezamenlijke praktijken er een alternatieve benadering van een christelijke levensstijl gevonden kan worden. Het gaat dan niet allereerst om eenvormige regels en geboden. Evenmin wordt het christelijke leven overgelaten aan de persoonlijke keuzes en voorkeuren van de individuele gelovigen. Er wordt juist gezocht naar wat het christen-zijn betekent op het diepe niveau van het karakter en hoe we op dit punt van elkaar kunnen leren.

Elkaar vormen

Dat de kerk als oefenplaats van deugden niet zo'n vreemde gedachte is, wordt duidelijk als we beseffen dat vorming altijd plaatsvindt door middel van anderen, in betekenisvolle gemeenschappen. We weten allemaal dat we zijn wie

we zijn door anderen die een belangrijke rol hebben gespeeld in ons leven, zoals ouders, familie, vrienden, leraren en collega's. We zijn mede gevormd door deze mensen. In de

dingen die we doen en de mensen die we zijn, vormen we bovendien zelf ook anderen.

Als de kerk een gemeenschap is die ertoe doet, dan mogen we ervan uitgaan dat we daar ook gevormd worden tot een bepaald soort mensen. We geloven zelfs dat God zelf in het bijzonder betrokken is in wat er gebeurt in de samenkomsten van de gemeente, waar we danken en loven, smeken en bidden, lezen en luisteren, geven en ontvangen. We worden hier opgeroepen om deel uit te maken van een bijzonder volk, een gemeenschap die op weg is en zich wil richten op het komende vrede-rijke. Daar word je een ander mens van.

Je wordt niet alleen gevormd door andere mensen maar ook door bepaalde praktijken (kenmerkende manieren van doen binnen gemeenschappen). Door deel te nemen aan die praktijken word je gevormd in bepaalde eigenschappen die je in staat stellen om deel te nemen aan die praktijken. Wie bijvoorbeeld dagelijks zorgt voor kinderen of ouderen, ontwikkelt door die praktijk spelenderwijs bepaalde karaktereigenschappen, zoals geduld en zorgzaamheid. Wie meetraint met het Korps Mariniers kweekt uithoudingsvermogen en moed.

Leergemeenschap

Ook de kerk kent bepaalde praktijken die de kerk tot kerk maakt en die al eeuwen 'praktijk' zijn, zoals dienen (diaconaat), zorgen (pastoraat), leren (catechese) en vieren (liturgie). De kernpraktijk is volgens mij de liturgie, omdat dat de praktijk is waaraan al de andere praktijken ontspringen. Zo maakte in de oude kerk het samen delen van de gaven en het uitdelen ervan aan de armen al onlosmakelijk deel uit van de avondmaalspraktijk. En was de ont-

moeting in de samenkomst van de gemeente precies de plaats van waaruit de pastorale bemoeiding vorm kreeg.

De kerk is dus een leergemeenschap. Daar leren christenen wie ze zijn en hoe ze kunnen zijn door wat ze daar ontvangen en doen. Daarbij leren ze ook van elkaar. Bij het oefenen in een christelijk leven heb je anderen nodig die je bevragen, ondersteunen en motiveren. Ook kun je elkaar tot voorbeeld zijn dat aantrekt en tot navolging uitnodigt.

'Kleding' van de christen

In dat alles gaat het erom gevormd te worden naar het beeld van Jezus. Steeds worden in het Nieuwe Testament de karaktertrekken van Jezus genoemd die de 'kleding' (Kolossenzen 3: 12) vormen van de christen, zoals ontferming, medelijden, bescheidenheid, offerbereidheid, toewijding, liefde, blijdschap (Filippenzen 2).

Deze kwaliteiten kunnen we het beste typen als deugden. Want deugden zijn karaktereigenschappen of houdingen van waaruit je handelt. Ze maken deel uit van je persoon, van je karakter. Deugden zeggen dus iets over hoe je bent, bijvoorbeeld een gastvrij mens, een liefdevolle vrouw, een barmhartig man. Deugden zijn goede karaktereigenschappen. Ze worden bewonderd als nastrevenswaardige houdingen. Nastrevenswaardig – want voor de meesten van ons zal gelden dat je de deugden wel nastreeft, maar ze nog niet of nog niet ten volle bezit. En zelfs als je ze bezit, kun je er nog steeds in

groeien. Je bezit een deugd dus alleen als je je voortdurend in blijft oefenen en ontwikkelen. Dat gebeurt door die dingen te doen die bij de deugd passen.

Vrucht van de Geest

Nu zijn deugden op zich niet specifiek christelijk en het woord 'deugd' komt in de Bijbel maar een paar keer voor (bijv. 2 Petrus 1). Toch is het duidelijk dat veel van wat in de Bijbel aan de orde komt over een christelijke manier van leven, gaat over

wat we deugden noemen. In wat genoemd wordt als vrucht van de Geest in Galaten 5 bijvoorbeeld, herkennen we direct een aantal deugden: liefde, vreedzaamheid, geduld, vriendelijkheid, geloof, zachtmoedigheid. Het gaat er steeds om dat we gevormd worden naar het beeld van Jezus. Kortom, het spreken in termen van deugden is volgens mij

een passende manier om recht te doen aan het gegeven dat Jezus Christus ons niet slechts wil vormen op het niveau van wat we (moeten) doen, maar op het niveau van onze persoon en ons karakter.

In de christelijke gemeenschap worden bepaalde deugden in het bijzonder geleerd. Dat zijn allereerst 'ontvankelijke' deugden, deugden die niet gericht zijn op zelfperfectie, maar die vooral bestaan in wat je ontvangt. In de traditie werden geloof, hoop en liefde gezien als zulke ontvangende deugden. Ze zijn niet alleen genadegaven, maar zijn zelf ook gericht op wat je niet zelf in je macht hebt maar wat je krijgt. Geloof bijvoorbeeld is een vertrouwensvolle gerichtheid op God en hoop is de verwachting van

Christelijk leven heeft alles te maken met de vorming van het karakter

Je hebt anderen nodig die je bevragen, ondersteunen en motiveren

Deugden zijn goede karaktereigenschappen

We zijn mede gevormd door de mensen om ons heen

Geloof, hoop en liefde zijn ontvangende deugden

Omdat ons genade wordt verkondigd met brood en wijn worden we gevormd tot vergevingsgezinde mensen.

een toekomst die er nog niet is en die je ook niet zelf kunt realiseren.

Liturgie als oefenpraktijk

Hoe leer je zulke deugden nu in de liturgie van de wekelijkse kerkdiensten? Dat kan duidelijk gemaakt worden aan de hand van klassieke kenmerken van de kerk: de verkondiging van het Woord van God en de bediening van de sacramenten. Door het horen van het Woord leer je je leven te zien in het licht van Gods verhaal. Door te horen hoe God met zijn volk omgaat, leer je Gods hand ook in je eigen leven herkennen. De verkondiging raakt daarmee de levenspraktijk. In de maaltijd van de Heer ontvang je het li-

chaam van Christus. Je krijgt deel aan Jezus zelf, die geboren werd, is gekruisigd, gestorven en opgestaan. Je krijgt ook deel aan zijn lichaam als de gemeenschap van gelovigen van alle eeuwen en plaatsen. En je deelt in het lichaam van Christus zoals dat aan de tafel

present is in de medegelovigen die er zitten. Aan de tafel worden verzoend en verenigd wie elders van elkaar gescheiden worden: arm en rijk, allochtoon en autochtoon, blank en zwart.

Hier wordt iets gepraktiseerd wat zich doorzet in het leven van alledag.

Zo wordt de kerk in de liturgie gevormd tot een gemeenschap van vergeving, vrijgevigheid en vrede. Want als wij geloven in Gods

Een gemeenschap van vergeving, vrijgevigheid en vrede

vergeving, dan leren we tevens zelf vergevingsgezind te zijn. We kunnen immers niet aan tafel gaan als we ons niet met onze broer of zus hebben verzoend. Omdat ons genade wordt verkondigd en we de gaven van brood en wijn ontvangen, worden we gevormd tot vergevingsgezinde mensen.

Samenvatting

In dit artikel heb ik ervoor gepleit om het leren van een christelijke manier van leven vorm te geven door het oefenen van deugden in praktijken, om te beginnen in de praktijk van de liturgie. Dit sluit dus direct aan bij wat we altijd al doen in de kerk. Toch betekent dit niet dat er niets verandert door hierop in te steken. Want goede vorming gaat niet vanzelf. Hoe kunnen we leren wat het betekent om door de liturgie gevormd te worden? Ik denk dat het ermee begint dat we nadrukkelijker stilstaan bij wat we nu eigenlijk doen in de liturgie (en in andere praktijken). Niet door alles uit te leggen tijdens de kerkdienst (dat gebeurt al te veel en slaat de liturgie juist dood), maar juist door krachtige liturgische vormen.

In de Avondmaalsviering bijvoorbeeld kan de verbinding met diaconaat uitgedrukt worden door daadwerkelijk gaven te geven, te delen en ook uit te delen. Een andere vorm is elkaar de vrede van Christus wensen. Door dergelijke handelingen word je gevormd tot een gemeenschap van vergeving, vrijgevigheid en vrede. Daarbij is de kerk van alle eeuwen volgens mij overigens een betere inspiratiebron dan de populaire cultuur die nu dikwijls vrij klakkeloos de kerk wordt binnengedragen.

Dr. Pieter Vos is universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit en richt zich onder andere op deugdethiek.

Groeiplaats

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het boek *Oefenen in discipelschap: De gemeente als groeiplaats van het goede leven*, onder redactie van James Kennedy en Pieter Vos, uitgegeven bij Boekencentrum. Verder bevat dit boek bijdragen van Ad de Bruijne, Hans Schaeffer en Wilma van der Jagt. Het oefenen van deugden in gezamenlijke praktijken staat centraal zoals dat is vormgegeven in een gemeenteproject van een lokale kerk, waar de auteurs bij betrokken zijn geweest.

Column Vrij van dogma's?

Het gebeurt soms dat een gemeentelid of student mij vertelt eindelijk 'vrij te zijn van dogma's'. Mijn reactie dat ik een dogmaticus ben, geeft bijzondere blikken, maar prikkelt ook tot doorpraten.

Almatine Leene

Veel christenen houden niet van dogma's. Ze zouden een levend geloof in de weg staan, alleen maar scheuringen en ruzies veroorzaken, saai en ingewikkeld zijn. Er zijn genoeg voorbeelden te geven van scheuringen en moeilijke dogma's, dus voor een deel kloppen deze beweringen. Maar het tegenovergestelde is ook waar: dogma's verbinden en maken geloven verstaanbaar. Dat is onmisbaar voor een lerende gemeente. De vraag moet daarom niet zijn of je dogma's positief of negatief vindt, maar eerder hoe je ze verwoordt en gebruikt.

Mening vormen

Iedereen heeft leerstellingen, daar kom je nooit los van. Een mening (een van de vertalingen van het woord 'dogma') over wie de Geest is of welke doop meer recht doet aan de Bijbel is een leerstelling. Daar is niets mis mee en dat hoeft niet tegenover een levend geloof te staan. Integendeel. Als je bijvoorbeeld beseft dat de Heilige Geest evenveel God is als de Vader en de Zoon dan stimuleert dat om op verschillende manieren aandacht aan de Geest te geven. Dogmatiek zou een hulpmiddel moeten zijn om je mening te vormen, in plaats van klakkeloos een zekere traditie te volgen. Pas als je je bewust bent van dogma's kun je erover nadenken en bevestigt of verandert dat misschien je mening. Maar dat is wat anders dan vrij zijn van dogma's.

Breed perspectief

Vrij zijn van dogma's is trouwens ook niet wenselijk. Het vakgebied dogmatiek is van groot belang in discussies over schep-

ping en evolutie, homoseksualiteit, vrouwen en ambten en nog veel meer onderwerpen. Het gevaar is dat we voor deze debatten losse teksten uit hun context halen en slechts die gebruiken om het debat te voeren. Dan ligt fundamentalisme op de loer en doen we de Bijbel en onze gereformeerde beginsels tekort. Dogmatiek neemt de hele Bijbel serieus, bespreekt wat er in de geschiedenis over is gezegd en welke opinies er vandaag de dag leven. Dat geeft een breed perspectief. Juist als we een lerende gemeente willen zijn, kan dogmatiek niet ontbreken.

Toegankelijke taal

Het is wel nodig dat dogmatiek meer toegankelijk en relevant voor het dagelijks geloofsleven wordt. Dat christenen dogmatiek niet altijd positief beleven, kunnen we niet links laten liggen. Het zou helpen als theologen, ambtsdragers en andere leiders in de gemeente hun best doen om in toegankelijke taal en op een opbouwende manier leerstellingen te gebruiken. Onlangs heb ik samen met Wim Markus het boek 'Dogmatiek voor iedereen' geschreven. Daardoor willen we laten zien hoe belangrijk dogmatiek is en dat je ook in toegankelijke taal kunt nadenken over geloofsleer. En wie weet hoor ik dan wat vaker een gemeentelid of student zeggen: 'Dogmatiek helpt me om te geloven'.

Dr. Almatine Leene is onderzoeker en predikant in Stellenbosch, Zuid-Afrika en docent dogmatiek aan de Viaa Hogeschool in Zwolle.

Diaconaal leren Deel je ervaringen!

Meer leerwinst halen uit praktijkervaringen

Bert Roor

'Al doende leert men.' Dit oude gezegde is bij uitstek van toepassing op nieuwe vormen van diaconale betrokkenheid in de samenleving. Overal waar christenen extra aandacht, zorg of hulp geven buiten hun kerkelijke gemeenschap, doen zij leerzame ervaringen op. Bijvoorbeeld als ze werken als schuldhulpmaatje, een praktisch project doen via Present, meewerken aan een inloopmaaltijd of gewoon betrokken zijn bij mensen in hun omgeving. Je leert nieuwe mensen kennen die anders denken en leven dan jijzelf. Je komt achter voordeuren die anders niet voor je open gaan. Je wordt geconfronteerd met schrijnende en verdrietige situaties, met mensen die gekwetst of verhard zijn door het leven. Soms word je ook verrast door een oprecht zoeken naar God van mensen buiten de kerk.

Wanneer deze leerervaringen worden gedeeld, kunnen ze betekenisvol worden voor kerken die er naar verlangen om missionair en heilzaam present te zijn in hun omgeving. Ze helpen ontdekken hoe je op een geloofwaardige manier het evangelie kunt delen in woorden en daden met mensen die op afstand staan van God en zijn gemeente. In dit artikel neem ik u mee in de wondere wereld van het diaconale leren waarover nog veel te ontdekken valt.

De eerste ontdekkingen van het onderzoek naar de betekenis van diaconaal leren voor protestantse kerken zijn hoopvol en die wil ik graag met u delen. Mijn hoop is dat diaconaat in de samenleving meer en meer een heilzame missionair-diaconale leerweg wordt voor christenen en kerken in Nederland.

Wat is diaconaal leren?

Diaconaal leren is een vorm van ervaringsleren. Mensen leren uit ervaringen. Ik geef enkele alledaagse voorbeelden van diaconale ervaringen uit ons onderzoek:

'Bezoek-begeleiding' voorafgaand, tijdens en na opname in GGZ. Indruk: eenzaamheid, afwijzing door omgeving, geloofscrisis. Begeleiding nog steeds in de vorm van telefoongesprek, kaartje, bezoekje, gezellige dingen doen, samen eten, koken of winkelen. En vooral veel luisteren, bidden voor elkaar.'

'Buurvrouw, lag in een scheiding, geld tekort en nu huis te koop verplicht. Man was vreemd gegaan. Eten gemaakt voor haar. Samen gesproken over situatie. Gesteund waar nodig.'

'Een 92-jarige vrouw die niemand meer heeft en die ik via de bezoeken voor de kerk heb leren kennen. Zij was in een situatie van pa-

niek en totale verwardheid. De dokter is gebeld en ik heb haar meerdere keren naar het ziekenhuis begeleid. Al drie jaar help ik haar maar nu was het even heel heftig. Zij heeft niemand en je helpt gewoon een mens. Ik help haar met administratie en kook voor haar.'

Ongeveer tweederde van de deelnemers aan ons onderzoek bevestigt iets geleerd te heb-

Mensen worden 'geraakt' door wat ze meemaken

ben uit dergelijke ervaringen. Hoe bewuster ze met hun ervaringen omgaan en hierop reflecteren, hoe meer ze leren. Dat wordt verder versterkt als ze hun ervaringen delen in een veilige groep en hierop worden bevraagd door anderen. Wanneer ervaringen heftig en confronterend zijn, leiden ze eerder tot leereffecten. Mensen worden dan 'geraakt' door wat ze meemaken. Nieuwe vragen worden losgemaakt, nieuwe inzichten opgedaan, nieuwe perspectieven op het alledaagse leven openen zich. Maar mensen kunnen zich ook afsluiten voor wat ze meemaken.

Positief effect

Diaconale ervaringen kunnen op drie manieren positief effect hebben op de inzichten en overtuigingen van betrokkenen: bevestigend, vernieuwend en toetsend. Bestaande overtuigingen kunnen door de ervaring worden bevestigd en daarmee versterkt. Bijvoorbeeld dat problematische schulden vrijwel altijd ontstaan door een samenloop van omstandigheden. Ze kunnen ook worden vernieuwd of bijgesteld. 'Hé, die Marokkaanse vrouw voor wie ik taalmaatje ben, draagt wel een hoofddoekje maar je kunt ook ontzettend met haar lachen. En ze heeft een heel oprecht en persoonlijk geloof.' Ook kunnen ze worden gebruikt om de eigen overtuigingen op hun houdbaarheid te toetsen, als reality check. Ik denk bijvoorbeeld aan die studente die bewust ging koken voor asielzoekers om

Stilstaan bij je handelen is vooruitgang

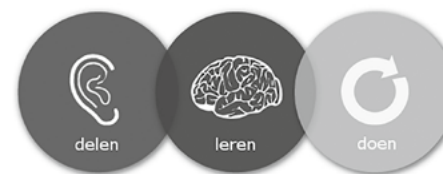

haar vooroordelen in de praktijk te onderzoeken. In elk van deze situaties gebeurt er iets met de persoon en zijn of haar overtuigingen. Een 'leereffect' kan dus worden gezien als een bijstelling van een bepaalde overtuiging, maar ook als een bevestiging of versterking daarvan.

Mensen kunnen zich in een diaconale situatie echter ook afsluiten voor een werkelijke ontmoeting (ontkenning). Bijvoorbeeld omdat ze deze te bedreigend vinden of vinden dat het daar niet om gaat. 'Ik ben gekomen om deze praktische klus te doen en daar wil ik het graag bij laten.' Het is voor hen gemakkelijker om een echte ontmoeting met psychisch verwarde mensen of met mensen uit een andere cultuur of religie uit de weg te gaan. Wanneer er geen echte ontmoeting tot stand komt in een diaconale situatie of relatie kan dit leiden tot verstarring, maar ook tot verwarring. In het eerste geval is er sprake van een krampachtig vasthouden aan het vertrouwde of het eigen gelijk. In het andere geval leidt het tot versterking van reeds aanwezige innerlijke onzekerheid. Onwil en/of onvermogen maken het onmogelijk om een open ontmoeting aan te gaan. Verstarring en verwarring kunnen dus zowel oorzaak zijn als gevolg van een negatief missionair-diaconaal moment. Gelukkig blijkt dit in de praktijk maar weinig voor te komen.

Wie leren er?

Het antwoord op de vraag wie er vooral leren in diaconale situaties, is hierboven eigenlijk al gegeven. We vatten het kort samen: mensen leren uit hun diaconale betrokkenheid als ze zich openstellen voor een werkelijke ontmoeting met de ander, bewust reflecteren op hun diaconale praktijkervaringen en in de spiegel durven te kijken. Wat kan ik of wat kunnen wij hieruit leren over de ander, onszelf, de samenleving, de kerk, ons geloof?

Het gaat dus om de bereidheid en het vermogen om de weg naar binnen te gaan, naar de eigen drijfveren en overtuigingen. Maar ook om de vraag: hoe kunnen dit soort situaties ontstaan in onze samenleving? Hoe kan iemand zo ontzettend eenzaam zijn? Hoe kan iemand zo diep in de schulden raken? Hoe is het mogelijk dat we als kerk niet eerder in contact kwamen met mensen die zich zo uitgesloten voelen door de samenleving? Wat zegt dit over de manier waarop we samen kerk zijn en over mijn eigen levensstijl? Zijn we echt zo opgesloten geraakt in onze eigen veilige geloofsgemeenschap? Vragen die kunnen leiden tot verootmoediging en een diep verlangen wakker kunnen maken om werkelijk Gods weg te gaan, deel te nemen aan Gods missie. Er kan een missionair-diaconale spiritualiteit groeien in de confrontatie met de nood van mensen en de harde realiteit van de samenleving.

Wat wordt er geleerd?

Wat er geleerd wordt, verschilt uiteraard van persoon tot persoon. Maar als we leerervaringen van een wat grotere groep kerkleden inventariseren en ordenen, wordt een duidelijk patroon zichtbaar. We nemen als voorbeeld een hervormde wijkgemeente uit ons onderzoek waar 47 leden deze vraag in een vragenlijst beantwoordden. Ruim de helft van hun leerervaringen had betrekking op het eigen diaconale handelen. Dan gaat

het om dingen als leren luisteren, je grenzen bewaken of het bijstellen van vooroordelen. Hier blijkt een schat aan leerervaringen verscholen te liggen in de gemeente. Ook leerden mensen over God, hun eigen geloof en hoe er tegen de kerk wordt aangekeken.

Daar staat tegenover dat weinig leerervaringen betrekking hadden op het beter gaan begrijpen van problemen van mensen en hun maatschappelijke oorzaken. De respondenten lijken de probleemsituaties die ze tegenkomen, te nemen 'zoals ze zijn'. Dat roept de vraag op hoe groot het kritisch bewustzijn is in deze gemeente. Is de kerk ook niet geroepen om na te denken over oorzaken van bijvoorbeeld schulden of eenzaamheid en hier publiek aandacht voor te vragen?

In dezelfde gemeente vonden dertien diepte-interviews plaats waarin werd doorgevraagd op leerervaringen. Driekwart van de leerervaringen was gericht op de eigen persoon, het andere kwart betrof lessen voor de eigen kerkelijke gemeente. Deze laatste hebben met name betrekking op het missionaire en diaconale kerk-zijn en wat dit kan bevorderen of in de weg staan.

Maar worden deze ervaringen ook gedeeld met de eigen gemeente zodat het gemeenschappelijke leerervaringen worden? Is de kerk een lerende gemeenschap die samen een leerweg doorloopt? Wat bevordert dit samen delen en leren?

Hoe leren we samen?

In de hiervoor genoemde gemeente is tweederde van mening dat hun persoonlijke leerervaringen belangrijk zijn voor de gemeente als geheel. Maar slechts 1 op de 5 deelt daadwerkelijk zijn ervaringen met de rest van de gemeente. Dat gebeurt vooral in

Ruim de helft van hun leerervaringen had betrekking op het eigen diaconale handelen

informele onderlinge contacten en in veilige kleine groepen. Voorbeelden hiervan zijn kringen, maar ook kleine groepjes op een gemeenteavond of vrouwenochtend of in een vergadering van de kerkenraad. Niet iedereen is echter bereid en in staat om ervaringen

te delen en hieruit te leren door reflectie. Uit het onderzoek kwam de volgende onderverdeling. De bereidheid en het vermogen tot delen (vertellen) zijn hierin afgezet tegen de bereidheid en het vermogen om te reflecteren op diaconale ervaringen.

Leerpatronen onder diaconaal betrokken kerkleden

Bereidheid en vermogen tot delen	Hoog	Delers	Donors
	Laag	Doeners	Denkers
		Laag	Hoog
		Bereidheid en vermogen tot reflecteren	

Doeners zijn diaconaal actief, maar niet gericht op reflecteren en delen. Wat ze leren, leren ze spontaan en 'al doende', maar ze zijn zich hiervan niet altijd bewust en houden deze ervaringen meestal voor zichzelf. Ze vinden het lastig om zonder hulp van anderen hun leerervaringen te benoemen en onder woorden te brengen.

Denkers reflecteren actief op hun ervaringen waardoor ze er voor zichzelf veel uit leren. Ze delen dit echter niet met anderen.

Soms is dat uit onvermogen omdat ze het lastig vinden om persoonlijke zaken te delen. Ook onwil kan een reden zijn. Sommigen vinden dat diaconale ervaringen vertrouwelijk moeten blijven (geheimhouding). Als namen en plaatsen vermeden worden, kunnen deze verhalen vaak toch gedeeld worden. Anderen vinden het ongepast

om de aandacht op zichzelf te vestigen. De vraag is of dat argument steekhoudend is. Je deelt je ervaringen immers om de gemeente van Christus verder te helpen in haar roeping.

Delers zijn de mensen die enthousiast en uitgebreid over hun ervaringen vertellen aan anderen, maar moeite hebben om hier zelfstandig conclusies aan te verbinden voor zichzelf of anderen. Met gerichte vragen kunnen zij meer leerwinst halen uit hun praktijkervaringen.

Donors tenslotte combineren de beide elementen en dragen daardoor actief bij aan het missionair-diaconale leerproces van hun kerk. Zij kunnen goed reflecteren en leren hierdoor veel uit hun diaconale ervaringen. Tegelijk zijn ze bereid en in staat om deze leerervaringen te delen met anderen en kunnen zij deze goed communiceren.

Verzilver het 'diaconale leergeld' dat verscholen ligt in de gemeente

Wat kun je als kerk hierin doen?

Kerken die bereid en in staat zijn om diaconale leerervaringen te laten delen met de gemeente, helpen hun geloofsgemeenschap in een doorgaand missionair leerproces. Zij verzilveren het 'diaconale leergeld' dat verscholen ligt in de gemeente en kunnen elkaar hiermee onderling verrijken en stimuleren.

Dit komt echter alleen tot stand als de leiding dit bewust stimuleert en ondersteunt. Nodig denkers uit om hun ervaringen en gedachten op papier te zetten als zij het lastig vinden om er over te vertellen. Help delers om via goede vragen tot reflectie te komen, zo worden het wellicht donors. Het kader bevat hiervoor enkele voorbeeldvragen.

Enkele vragen voor reflectie op diaconale ervaringen

Niveaus van reflectie	Mogelijke reflectievragen
Persoonlijk	Wat raakte je vooral in de diaconale situatie? Waarom juist dat? Wat heb je ontdekt over hoe je reageert op lastige situaties? Wat heb je geleerd over de ander(en) die je ontmoette? Wat riep vragen op waarmee je verder aan de slag wilt/moet? Wat wil je leren voor je toekomstige diaconale handelen?
Kerkelijk	Wat hebben we ontdekt over hoe mensen naar de kerk kijken? Wat zijn redenen voor mensen om wel of niet bij een kerk betrokken te zijn? Wat leren we hieruit voor ons kerkelijke functioneren? Wat betekenen onze ervaringen voor onze missionaire communicatie?
Maatschappelijk	Wat leren we uit deze ervaringen over de samenleving? Zijn er onrechtvaardige situaties die we aan de orde willen/moeten stellen bij instanties of bij de lokale politiek of overheid? Wat kunnen we als kerk(en) betekenen in concrete situaties van mensen die aandacht, hulp of zorg te kort komen?
Theologisch	Door welke geloofsovertuigingen lieten we ons leiden bij ons handelen? Welke vragen stellen onze ervaringen bij onze overtuigingen? Welk licht werpt de Bijbel op onze praktijkervaringen?

Spoor daarnaast je diaconale donors op en laat hen delen met de gemeente. De belangrijkste donors zijn de kerkleden die behoren tot de diaconaal actieve kern van een ge-

meente (in het onderzoek ongeveer vijf tot tien procent van de leden). Zij kunnen goed zelfstandig reflecteren, zijn bereid om leerervaringen te delen met anderen en zijn in staat

om hun ervaringen en verworven inzichten effectief te communiceren. Dit laatste betekent meestal dat zij ze goed onder woorden kunnen brengen. Er kan ook gedacht worden aan andere vormen van communicatie zoals liederen of gedichten, verhalen en creatieve of dramatische expressie.

Wanneer diakenen en andere leidinggeven-den meer gaan investeren in diaconaal leren kan de gemeente nieuwe wegen vinden om in woorden en daden het evangelie uit te leven. Zo wordt de gemeente meer en meer een missionair-diaconale leer- en leefgemeenschap, een licht in haar omgeving!

Bert Roor MA is docent aan de opleiding Godsdienst-Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede en dual promovendus aan de Protestantse Theologische Universiteit. De gedeelde ontdekkingen en inzichten zijn voorlopige resultaten van het lopende promotieonderzoek naar de betekenis van diaconaal leren voor protestantse kerken.

Diaconale leertest

Wil je persoonlijk of gezamenlijk leren uit je diaconale ervaringen? Maak dan de diaconale leertest! Kijk daarvoor op diaconaalsteunpunt.nl en zoek op diaconale leertest.

Brochures over diaconaat

Meer weten? Kijk op www.diaconaalsteunpunt.nl
Dienen, delen en doen in kerk en samenleving

diaconaal steunpunt

www.diaconaalsteunpunt.nl
info@diaconaalsteunpunt.nl

OPEN – Ontdekkend bijbellezen voor jongeren

Er valt heel veel te ontdekken in de Bijbel. Voor jongeren die zo'n uitdaging graag aangaan, is er nu OPEN. Twee inspirerende boeken voor jongerenkringen. Er is een boek over tien bekende en minder bekende bijbelse personen en een boek over tien bijbelboeken. In elk hoofdstuk zijn allerlei invalshoeken: achtergrondinfo, eyeopeners, slow reading, gebedsvorm, verklaring van bijbelse woorden, mediatips, studieopdrachten, tips voor de dagelijkse praktijk. Bij elk hoofdstuk hoort een filmpje waarin jongeren een moderne interpretatie geven van de tekst. Ontroerend, humoristisch en herkenbaar.

OPEN helpt jongeren om met andere ogen naar de Bijbel te kijken. Ze ontdekken de grote lijnen en de betekenis van bijbelboeken. Ze ontmoeten bijbelse personen en leggen hun leven naast dat van hen. OPEN is geen standaard bijbelstudieboek dat jongeren alle antwoorden geeft. Ze worden juist uitgedaagd om zelf de Bijbel te begrijpen en betekenis te geven in hun dagelijks leven.

Voor kerken die nog geen aanbod voor 18-plussers hebben, is dit materiaal een stimulans om samen met jongeren een kring op te zetten! Meer info en tips: www.ontdekkendbijbel-lezen.nl.

De opname van het filmpje over Hooglied.

Diaconaal Steunpunt gereformeerde kerken

Het delen van leerzame ervaringen stimuleert diaconaal leren, blijkt uit het artikel van Bert Roor. Daarnaast zijn er ook inhoudelijke diaconale cursussen die daar aan bijdragen. Hieronder een paar voorbeelden.

Bloeiend diaconaat

Een cursus over
voorgaan in barmhartigheid en gerechtigheid

Bloeiend diaconaat

Voor diaconieën is er de nieuwe videocursus 'Bloeiend diaconaat'. Deze cursus geeft diakenen op een eigentijdse manier tools in handen om voor te gaan in barmhartigheid en gerechtigheid. De cursus is ontwikkeld door het Diaconaal Steunpunt en het diaconaal bureau van de CGK in samenwerking met het Praktijkcentrum. Meer informatie vind je op www.bloeiendiaconaat.nl.

Micha Cursus

De Micha Cursus zet in beweging. Je denkt samen met andere gemeenteleden na over recht doen én gaat meteen praktisch aan de slag in je eigen omgeving. Zo kun je het verschil maken. Is de stap naar de Micha Cursus nog te groot, kies dan voor Micha Basic. En voor jongeren vanaf 15 jaar is er Micha Young. Dit project daagt jongeren uit hun geloof in daden om te zetten en zo concrete stappen te zetten richting een meer duurzame en sociale levensstijl. Zie www.michanederland.nl voor meer informatie.

Gerechtigheid in geld

Met de campagne 'Gerechtigheid in geld' vraagt Micha Nederland aandacht voor belastingontwijking. Door belastingontwijking wordt belastinggeld niet betaald op de plek waar het hoort. Deze cursus staat stil bij de gevolgen ervan en waarom het als christen belangrijk is hier aandacht aan te besteden. Ook oplossingen voor belastingontwijking komen aan de orde en op welke manier we iets – hoe klein ook – aan het probleem kunnen doen. De cursus bestaat uit drie modules, elke module duurt tussen de anderhalf en twee uur en is bedoeld voor groepen van acht tot vijftien personen. De modules kunnen los van elkaar gebruikt worden. Kijk op www.michanederland.nl onder het kopje geld.

Voldaan

In 'Voldaan' ga je samen met anderen op weg om uit de Bijbel te leren over onze omgang met geld en bezit. Wat zegt de Bijbel over verdienen, uitgeven, lenen, sparen, schuld, investeren? Hoe kunnen we deze principes toepassen in het dagelijks leven? Deze cursus verbindt bijbelse uitgangspunten met je eigen leven. De cursus duurt vijf avonden en is ontwikkeld door stichting Encour, in samenwerking met het Diaconaal Steunpunt en het diaconaal bureau van de CGK. Interesse? Neem dan contact op met het Diaconaal Steunpunt voor de mogelijkheden.

Diaconaal Steunpunt

Diaconale HelpDesk

- o voor al je vragen over diaconaat
- o persoonlijk en direct contact
- o voor advies en informatie
- o bereikbaar via telefoon of email
- o overzichtelijke website

T (038) 427 04 80 • E info@diaconaalsteunpunt.nl • I www.diaconaalsteunpunt.nl
 @diaconaal • www.facebook.com/diaconaalsteunpunt

God in de supermarkt

Je staat in de supermarkt en je vraagt je af: wat eten we vanavond? De biologische boontjes uit Egypte of de 'gewone' boontjes uit Nederland? Een hamburger of een sojaburger? Of toch vis? Wat betekent dat gekke keurmerk precies? Je hebt het niet gemakkelijk als consument in de supermarkt. Bij elk schap moeten keuzes gemaakt worden en het is geen gemakkelijke afweging tussen lekker, goedkoop, gezond, milieuvriendelijk, diervriendelijk en eerlijk voor de producent. De workshop 'God in de supermarkt' verkent de keuzes die we maken, helpt argumenten te begrijpen en verbindt deze met een helder ethisch kader. De bijeenkomsten zijn actief, sociaal, informatief en gaan een serieuze maar niet te zware dialoog aan. Meer informatie: www.godindesupermarkt.nl.

Hart voor de schepping

'Hart voor de schepping' ondersteunt kerken die vanuit hun geloof zorg willen dragen voor deze aarde. Met behulp van de verschillende stapstenen kun je zelf een passend programma samenstellen. 'Hart voor de schepping' is gemaakt door Stichting A Rocha Nederland in samenwerking met Micha Nederland en de Groene Kerken. Kijk voor informatie op nederland.arocha.org onder kerken en schepping.

Kerkrecht

Kerkelijk onderwijs verplicht?

Kornelis Harmannij

Gezamenlijk groeien in kennis van God

De heer en mevrouw Van Dam melden zich bij de plaatselijke predikant. "Wij zouden graag lid worden van jullie gemeente." Ze hebben beiden een kerkelijke achtergrond, maar zijn jaren niet actief geweest. Nu worden ze wat ouder en zijn weer op zoek gegaan naar een kerk. Deze beviel hun wel. "We geloven in Jezus, dat is toch voldoende?"

De predikant aarzelt. Hij wil niet twijfelen aan de oprechtheid van beide bezoekers. Maar hij merkt tijdens het gesprek dat ze weinig kennis hebben over de inhoud van ons geloof. De Bijbel kennen ze wel als boek, maar ze lezen er weinig in. Als hij terloops het woord 'catechisatie' laat vallen, kijken ze hem niet begrijpend aan. Moet dat dan, zo'n geloofscursus? Ja, dat vraagt de predikant zich ook af. Welk recht heeft hij om van aankomende leden te eisen dat ze eerst voldoende kennis zullen opdoen? En wanneer is het voldoende?

Duidelijkheid gevraagd

Bij de eigen jongeren, de doopleden van de gemeente, lijkt het eenvoudiger te liggen. Ook wanneer het om nieuwe bekeerlingen gaat, is het logisch dat ze een tijdlang kerkelijk onderwijs volgen. De kerkorde is over beide categorieën duidelijk (C41.2): 'Doopleden en wie zich van buiten de gemeente komend tot God bekeren, ontvangen kerkelijk onderwijs ter voorbereiding op hun openbare geloofsbelijdenis'. Maar zelfs dan kan de vraag worden gesteld hoe uitgebreid dit onderwijs moet zijn.

Moet het een leertraject zijn van jaren of kan het ook in enkele maanden? Willen we dat nieuwkomers volledig vertrouwd raken met de belijdenis van de kerk of gaat het slechts om de hoofdzaken van de christelijke leer? En over de eigen doopleden: mag je verplicht stellen dat ze minstens een jaar speciale 'belijdeniscatechisatie' hebben gevolgd? Of mogen ze ook kiezen voor andere wegen om geloofskennis op te doen? Stel, iemand is als 18-jarige gestopt met het volgen van catechisatie, maar komt als 30-jarige tot de beslissing om alsnog openbare geloofsbelijdenis te doen, moet hij dan eerst weer een paar jaar bij een catechisatiegroep aanschuiven?

Zo dus ook als iemand overkomt uit een andere kerkgemeenschap en niet hetzelfde kennisniveau heeft als wie van jongs af is opgegroeid in de gereformeerde wereld. Moet zo iemand deze achterstand eerst wegwerken voor hij welkom is in de gemeente? Of moeten we hem aanvaarden zoals hij is?

Ik weet het: in de praktijk van het kerkelijk leven lossen deze vragen zich vaak vanzelf wel op, door goed overleg met de betrokkenen. Maar soms zijn de verhoudingen wat

moeizamer. Dan wil iemand best uitkomen voor zijn geloof in God, maar reageert hij geprikkeld op het instituut 'kerk' en al die 'regeltjes'. Dan is het voor de verantwoordelijke ambtsdragers goed om te weten met welke 'regels' we dan precies te maken hebben. Wat mag je vragen en waarin mag je ruimte geven?

Opdracht aan de kerk

Grondlegend is art. A1 van de kerkorde, waar de kerken zich presenteren als belijgende gemeenschap. "Zij aanvaarden met de oude christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius. Met de kerk van de Reformatie aanvaarden zij bovendien de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels als betrouwbare samenvatting van de christelijke leer" (A1.2). Dat legt een zekere verplichting op aan de kerken. Wanneer we onze trouw aan de belijdenis serieus nemen, behoren we te beschikken over een divers aanbod van leermiddelen, waarmee geïnteresseerden zich de inhoud van die belijdenis eigen kunnen maken.

Het hierboven geciteerde art. C41.2 KO is dan ook allereerst te zien als een opdracht aan de kerk. Pas in tweede instantie is het een oproep aan de catechisanten of de nieuwkomers. Het is vooral de kerk die zich verplicht mag weten. Verplicht om geloofsonderwijs aan te bieden.

Dubbele motivatie

Het is belangrijk om het ook steeds zo, als aanbod, te presenteren. Niet: 'wij willen dat je naar catechisatie komt', maar 'we bieden je aan dat we regelmatig met je komen doorspreken over

de inhoud van wat we geloven'. Daarbij zijn we ons bewust dat iemand op een aanbod zowel 'ja' als 'nee' kan zeggen. Die ruimte willen we hem geven. Als iemand meedoet aan kerkelijk onderwijs, moet dat niet zijn omdat hij zich daartoe door de kerk gedwongen voelt. Hij moet komen omdat hij het aanbod van de kerk graag aanvaardt. Of (in het geval van minderjarige doopleden) omdat zijn ouders het belangrijk vinden. Laat de motivatie van twee kanten komen: de kerk is gemotiveerd om onderwijs aan te bieden; de (aankomende) leden zijn gemotiveerd om van dit onderwijs gebruik te maken.

Die dubbele motivatie klinkt ook door in art. C48 KO: "De gemeenteleden geven inhoud aan hun geloofsleven in dagelijkse omgang met God in bijbellezing en gebed en ook door lied en gesprek. Zij zetten zich ook gezamenlijk in om te groeien in kennis van God en inzicht in de Schriften. De ambtsdragers rusten de gemeente toe in de weg van prediking, catechese, pastoraat en diaconaat. Zij bestrijden denkwijzen en invloeden die met de zuivere leer in tegenspraak zijn of die schade doen aan een heilig leven".

Het resultaat telt

Dit werkt door wanneer het komt tot daadwerkelijke toelating tot het avondmaal, in de weg van openbare geloofsbelijdenis. Art. C41.3 zegt daarover: "Voor de toelating tot de openbare geloofsbelijdenis is onderzoek door de kerkenraad en instemming van de gemeente nodig". Ijkpunt is dan niet of iemand trouw alle lessen heeft gevolgd. Het onderzoek richt zich op het resultaat: weet iemand wat hij gelooft en gelooft hij ook werkelijk wat hij weet. Die twee aspecten zijn onderling verbonden.

Geloofsonderwijs is een aanbod geen verplichting

Wanneer gelooft iemand goed genoeg?

Weet iemand wat hij gelooft en gelooft hij ook werkelijk wat hij weet

'Kenni's' en 'vertrouwen' versterken elkaar. Een kerkenraad hoeft er geen genoeg mee te nemen als iemand beweert wel te geloven, maar geloofskennis onbelangrijk vindt. Want hoe kun je God vertrouwen als je niet naar hem wilt luisteren?

Tegelijk moet een kerkenraad terughoudend zijn in het eisen van een bepaald niveau van kennis. Want wanneer weet iemand genoeg? Net als de vraag 'wanneer gelooft iemand goed genoeg' is dat geen kwestie van uitbalanceren, maar van dankbaar ontvangen. Wees blij als iemand voor Christus Jezus kiest. Wees blij als iemand wil vertellen wat hij weet van het evangelie. En natuurlijk geldt: hoe meer, hoe mooier. Maar er is geen minimum. Wel de vraag: is het echt? We wijzen iemand af als zijn zogenaamd geloof niet meer is dan een lege huls of wanneer zijn levensstijl vloekt met wat hij zegt te belijden. Maar wie bereid is om openlijk voor God te kiezen en zich bereid toont om naar hem te luisteren, is welkom als leerling van de grote Meester.

Wees blij als iemand voor Christus Jezus kiest

Instemming gemeente

Ook de gemeente moet daarvoor haar instemming geven, zegt art. C41.3 KO. Zeker wanneer de betrokkene daarbij niet de gebruikelijke leerweg heeft gevolgd en wanneer dit voor de gemeente een ongewoon gebeuren is, heeft het zin om de gemeente vooraf uitleg te geven. Maar gebruik daarvoor geen termen als dat de kerkenraad deze persoon 'bij uitzondering' heeft toegelaten, alsof hem 'dispensatie' is verleend van de gebruikelijke catechisatie. Vertel liever wat de kerkenraad bij zijn onderzoek heeft vastgesteld: hier is iemand die net als wij gegrepen is door de Geest van God, ook al is dat langs een bijzondere weg gegaan. Maar samen met ons wil hij wijzer worden in het kennen van de liefde van Christus, die ook onze kennis te boven gaat (Ef. 3:19). Laten we hem daarin met vreugde ontvangen!

Kornelis Harmannij is predikant in Best en deputaat kerkorde.

Tien keer Werken in de kerk

De serie *Werken in de kerk* rust zowel vrijwilligers als professionals toe bij hun werk. Ze bestaat uit tien handboeken, geschreven door deskundigen met een schat aan kennis en ervaring. Elk deel staat boordevol informatie, inspiratie en adviezen.

Verschenen zijn:

- Handboek voor catecheten
- Handboek voor diakenen
- Handboek voor jeugdleiders
- Handboek voor kerkelijke coaches
- Handboek voor kerkelijke communicatie
- Handboek voor kinder- en jeugdpastoraat
- Handboek voor kinderwerkers
- Handboek voor kringleiders
- Handboek voor oudsten en ouderlingen
- Handboek voor pastoren

De prijs varieert van € 15,90 tot € 18,90 per uitgave. Alle tien de handboeken zijn ook als complete set te verkrijgen in een cassette voor € 150,-.

Werkenindekerk.nl is een initiatief van uitgeverij Buijten & Schipperheijn *Motief* in Amsterdam. Bij het ontwikkelen van de handboeken is samengewerkt met verschillende organisaties, zoals het Praktijkcentrum en Youth for Christ.

